

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ СИНТАКСИЧНИХ ПОНЯТЬ
У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ (НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ОЛЬГИ МАКСИМЧУК)**

УДК 373.3.016: 811.161.2'367'42
DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.298621>

Анна Огар, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри фундаментальних дисциплін початкової освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Марія Нанівська, магістр кафедри
фундаментальних дисциплін початкової освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ СИНТАКСИЧНИХ ПОНЯТЬ
У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ (НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ОЛЬГИ МАКСИМЧУК)**

У статті розкрито особливості сучасних підходів до вивчення синтаксичних понять у початковій школі: комунікативного, функціонального, текстоцентричного. Функціональний підхід дає змогу опанувати синтаксичну систему як засіб спілкування, реалізуючи комунікативну зорієнтованість мовної освіти. Роль вивчених мовних засобів полягає в реалізації комунікативної мети – вираження думки. Функціональний та текстоцентричний підходи впроваджують через вивчення мовного матеріалу на основі текстів різних функціональних стилів. Тексти слугують взірцем і для комунікативного зростання мовців. Зазначені підходи знаходять вияв у завданнях для опанування синтаксичних понять учнями початкових класів на основі художніх творів Ольги Максимчук. Ці твори відповідають усім лінгводидактичним і дидактичним вимогам. За укладання завдань на їх основі враховано принципи індивідуалізації, диференціації, демократизації, інтеграції. Усі вправи орієнтовані на мовленнєвий і творчий розвиток учнів, передбачають формування навичок початкового мовного аналізу та організаційних вмінь, а також мають комплексний характер: залучають увесь мовний потенціал текстів.

Ключові слова: синтаксис; синтаксичні поняття; комунікативний підхід; функціональний підхід; текстоцентричний підхід; комунікативна мета навчання; текст.

Лім. 11.

*Anna Ohar, Ph.D. (Philology), Associate Professor of the
Fundamental Disciplines of Primary Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
Maria Naniwska, Master of the
Fundamental Disciplines of Primary Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*

**MODERN APPROACHES TO LEARNING SYNTAX CONCEPTS
IN PRIMARY SCHOOL (BASED ON ARTISTIC WORKS OLGA MAKSYMCHUK)**

The article reveals the features of modern approaches to the study of syntactic concepts in primary school: communicative, functional, text-centric. The functional approach makes it possible to study the syntactic system as a means of communication; therefore it realizes the communicative function of language education. This approach to the study of syntactic concepts contributes to the schoolchildren's awareness of the role of the learned language tools in order to achieve the communicative goal – the expression of thought. Functional and text-centric approaches implement the study of syntactic concepts based on texts of different functional styles. In modern linguistics, it is generally accepted that the real unit of oral or written communication is the text as the highest level of the language system. Its features are integrity of content, coherence of presentation, structural organization, and completeness. However, the formation of ideas about the text is not an end in itself. This knowledge is the basis for the development of coherent speech of schoolchildren.

Taking into account these approaches, tasks were developed for the study of syntactic concepts by primary school students based on the artistic works of Olga Maksymchuk. The writer's works meet all linguistic and didactic requirements. The principles of individualization, differentiation, democratization, and integration are taken into account when setting tasks based on them. All exercises are complex, that is, they involve the entire linguistic potential of the texts, and are focused on the speech and creative development of pupils. They also provide for the formation of initial language analysis skills and organizational skills.

Keywords: syntax; syntactic concepts; communicative approach; functional approach; text-centric approach; communicative goal of education; text.

Постановка проблеми. Знання синтаксичної теорії найбільше відбивається на якості комунікативних умінь і навичок учнів та впливає на становлення мовної особистості. Синтаксис школярі осягають упродовж усього шкільного курсу мови – від початкової школи до

старшої. Особливістю його опанування є те, що синтаксичний матеріал вивчають на основі взаємозв'язку з іншими розділами, бо уроки синтаксису розкривають перед учнями мову як систему систем. Більшість мовних понять і явищ можна осмислити лише на синтаксичному рівні. І. Вихованець зазна-

чає, що синтаксису належить центральне місце в мовній ієрархії, бо в ньому знаходять функціональну оцінку всі засоби мови й мовлення [1, 3].

Освітні зміни вимагають нових підходів і технологій до навчання української мови. Усталений системно-описовий підхід лише частково відповідає сучасним вимогам. Щодо синтаксису відзначають дієвість функціонального підходу, що забезпечує вивчення синтаксичних понять на основі текстів різних функціональних стилів [2, 111]. Окрім того підходу, лінгводидакти високо оцінюють комунікативно-діяльнісний і текстоцентричний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функціональний аспект синтаксису обґрунтовували І. Вихованець, К. Городенська, С. Єрмоленко, А. Загнітко та ін. Методичні аспекти цієї проблеми досліджували М. Вашуленко, М. Пентилюк, В. Мельничайко та ін. Так, С. Єрмоленко висновкує, що вивчення синтаксису на функціональній основі сприяє формуванню в учнів мовленнєвої компетентності: вільно висловлюватись, створювати оригінальні тексти різних функціональних стилів мовлення [2, 116]. М. Пентилюк також відзначає комунікативне зростання особистості, але вже унаслідок опанування мови за текстоцентричним підходом, який полягає у вивченні мовних явищ на основі тексту [10, 214]. Саме практична спрямованість вивчення української мови забезпечує комунікативний розвиток учнів, визначаючи комунікативний підхід як пріоритетний, що корелює з метою початкового мовного курсу [3, 120]. Тож комунікативний аспект вивчення української мови – домінуючий. На його фоні реалізують інші ефективні підходи.

Мега статті – окреслити особливості сучасних підходів до вивчення синтаксичних понять у початковій школі, демонструючи їхнє впровадження на основі художніх творів О. Максимчук.

Виклад основного матеріалу. Функціональний підхід до синтаксису займає вагомe місце в сучасних мовознавчих студіях, адже дає змогу опанувати синтаксичну систему як засіб спілкування [2, 111]. А саме метою вивчення української мови в початковій школі є формування компетентного мовця, духовно багатого мовної особистості. Засвоєння основних теоретичних відомостей з синтаксису недостатньо для реалізації цієї мети. Мовна освіта сьогодення має бути націлена на становлення творчої активної особистості, що уможливує вивчення мови за функціональним підходом. Саме синтаксичні одиниці дають змогу якнайширше проявити творчі мовно-мовленнєві здібності учнів, тож націленість на творчий розвиток – ще один напрям, який має забезпечувати вивчення мови сьогодні.

Функціональний підхід зумовлює й комунікативно спрямоване навчання. Завдяки йому школярі краще розуміють роль виучуваних мовних засобів у досягненні комунікативної мети, зорієнтованої на

вираження думки, тобто комунікативне спрямування такої мовної інформації очевидне. Крім того, інтегроване вивчення синтаксису та стилістики позитивно впливає на розуміння усіх лінгвістичних одиниць і явищ. Синтаксичні одиниці не мають чіткої стилістичної прив'язки. Йдеться лише про певні тенденції. Стилістичний потенціал синтаксису ґрунтується на розвиненій синонімії характерних для нього явищ. Стилістичними засобами організації тексту в синтаксичному аспекті є стилістичні фігури – особливі мовні звороти, поєднання слів і синтаксичні побудови фраз, що сприяють образності, виразності, емоційності висловлення [2, 112]. Серед багатства стилістичних фігур у початковій школі варто практично (без уживання терміна) розглядати лише деякі: повтори, антитези, градації, параномазії. Тобто комунікативне спрямування такої мовної інформації очевидне. Тож основними рисами функціонально-стилістичного підходу у ширшому, комунікативно-діяльнісному, контексті є орієнтування на мовленнєву діяльність.

У сучасній мовознавчій науці загально визнано є думка, що реальною одиницею усного або писемного спілкування виступає текст, який становить найвищий рівень (ярус) мовної системи. Визначальні його ознаки – цілісність змісту, зв'язність викладу, структурна організація, завершеність. Однак формування уявлень про текст – не самоціль. Вони – основа для розвитку зв'язного мовлення школярів. Тексти, різні за будовою, за призначенням, за типами і стилями викладу, за жанрами, стають не тільки об'єктом спостереження й аналізу, а й зразком для власних висловлювань. Наслідуючи їх, учні поступово вчаться користуватися в мовленні всіма лексичними і граматичними засобами мови, набувають умінь висловлювати свої думки послідовно, логічно, переконливо, робити висновки [8, 105–106].

Текстоцентризм розглядають як один із сучасних підходів до навчання української мови. Навіть більше: навчання української мови на текстовій основі – пріоритетна засада лінгводидактики сьогодні [10, 210]. Це зумовлює активний науковий пошук у сфері текстоцентризму (праці Л. Мацько, Г. Шелехової, М. Пентилюк та ін.). Теоретичним підґрунтям такого підходу є лінгвістика тексту, яку виокремлюють у межах когнітивної та комунікативної лінгвістики. Мова як засіб комунікації виражає висловлення, яке містить і зміст, і форму.

Текстоцентричний підхід має на меті осягнення мовних явищ на основі текстів, усвідомлення їхньої структури та функцій мовних одиниць у ньому. Такий підхід забезпечує системне навчання, формує вміння самовираження у мові та вміння комунікувати [10, 211]. Добір текстів як навчального матеріалу має відбуватися з урахуванням певних чинників: типології текстів, їхньої форми, змісту та освітніх можливостей, а також здатності фрагмента тексту

реалізувати необхідні функції. Сучасна українська література для дітей – це багатий арсенал текстів, які мають значний освітній потенціал. Як художньо-естетичний феномен, вона формується під впливом світоглядної та естетичної концепції епохи, залежить від її культурно-історичних особливостей, змінюється з новими поколіннями. Література початку XXI ст. якісно вирізняється новими ідеями, жанрово-стильовими експериментами, іншим рівнем комунікації автора і читача, що робить її привабливою для юних читачів. Особливо актуальними в цьому плані є такі загальні тенденції української літератури, як оновлення поезії творів, засвоєння досвіду зарубіжних письменників, відмова від дидактизму, відсутність тематичних обмежень, поєднання традицій і новаторства, орієнтація на сучасну дитину в соціальній реальності й адекватна розмова з нею, реагування на її запити та нові виклики [5, 274–275]. Залучення творів сучасних авторів сприятиме інтегративному опрацюванню української мови та читання, популяризуватиме українську книгу серед учнів.

Робота з текстом, орієнтування на мовлення, впровадження ситуативних завдань – це об'єднувальні риси комунікативного, функціонально-стилістичного та текстоцентричного підходів. Розроблені на основі текстів вправи мають відповідати заявленим аспектам. З цього погляду дидактично цінними є художні твори для дітей сучасної української письменниці Ольги Максимчук [6; 7]. Лінгводидактичний аспект повістей авторки вже був об'єктом наукового пошуку [9]. Їхнє лексичне різноманіття, багатство форм вираження думки, авторські трансформації тропів та вишуканий і водночас простий синтаксис заслуговують на увагу як основа для вправ.

Початковий курс української мови передбачає вивчення основ синтаксичної теорії, за цього акцент роблять на осмисленні на практичному застосуванні здобутих знань. Зміст навчання синтаксису передбачає кілька тематичних центрів.

І. За дослідження речень різних за метою висловлювання та інтонацією важливе значення має правильне інтонування учнями таких синтаксичних одиниць, зокрема і речень із звертаннями [11]. Саме такий очікуваний результат навчання передбачає виконання тренувальних вправ різного типу – від репродуктивних до творчих.

Прочитай текст. Зверни увагу на інтонацію.

Відшукай у тексті розповідне, питальне і спонукальне речення.

Які речення у тексті окличні? З якою інтонацією їх вимовляємо?

Назви речення зі звертанням. У формі якого відмінка вжито звертання?

Чи хоче він у Півне поле? Чи хоче?? Агаві аж дух сперло – та звісно ж, хоче!

Він уже не раз кидав замріяні погляди у той бік, уявляючи, як Іскра мчить крізь ті високі густі трави,

весь час уперед, весь час швидше. Проте хлопець і думати не думав, що потрапить туди ще цього літа. Його рот розпливався в широкій усмішці:

– Еге. Угу. Тобто, так! Тобто, їдьмо! Уперед, Іскро! – гукнув він радісно [6, 188].

Встанови зв'язок між словами у виділених словосполученнях.

Визнач значення вжитих фразеологізмів на основі тексту.

II. Базовим елементом синтаксичного аналізу є розрізнення головних та другорядних членів речення. За цього текст має враховувати вимоги програми щодо найпростіших випадків вияву цих компонентів речень [11].

Твори письменниці дають змогу розробляти багаторівневі завдання, що забезпечує комплексний підхід до мовної освіти учнів. Так, подана різнорівнева вправа, що охоплює репродуктивне завдання (визначити підмети в реченнях, встановити зв'язки між словами у них) з елементами проблемного (знайти помилку, думку обґрунтувати) і завдання творчого характеру, що передбачає різні рівні творчості (дописати чи створити текст). Вибір дає змогу всім дітям проявити творчість, але відповідно до індивідуальних можливостей. За цього передбачено практичний структурний (структура, типовість речень) і стилістичний аналіз (лексичне наповнення та його роль у творенні тексту) висловлення. Обраний текст має виразне стилістичне забарвлення, створене повтором кольороназви *зелений*, що дає змогу розрізнити недоцільний повтор, який потребує редагування, і стилістично вмотивований, що лежить в основі виражальних засобів. Таку стилістичну особливість можна легко збагнути учням і домислити поданий текст.

Прочитай текст. Чи правильно виділено підмети в реченнях? Свою думку поясни. Встанови зв'язки між словами у виділених реченнях за допомогою запитань.

У цьому чудернацькому світі всередині вулкана все було зелене. Або мало принаймні трішки зеленого кольору. Зверху пливли зеленкуваті хмари. Сонце переливалася золотисто-зеленими променями. Квіти ворушили зеленими лапатами пелюстками. І навіть вода у водоспаді вигравала зеленими іскринками [5, 38].

Завдання творчого характеру на вибір:

1) допиши одне-два речення до поданого тексту (проаналізуй текст і поміркуй, що треба врахувати, щоб запропоноване продовження було вдалим);

2) напиши свій текст-опис, використавши назву улюбленого кольору.

III. У програмі зазначено, що в результаті опанування мовних явищ молодші школярі мають використовувати різні за структурою речення для вираження власних думок і почуттів [11, 16]. Опануванню будови речень сприятимуть вправи на практичне

розрізнення складних речень різних типів: зі сполучниками і без. Для цього варто добирати текстові уривки, які в невеликому обсязі вміщували б складні речення різного типу, доступні для аналізу учнями.

Прочитай текст. З яких речень – простих чи складних – він утворений? Свою думку обґрунтуйте. Чим різняться ці речення?

Доповніть текст, увівши в кожне речення прикметники.

Тільки тоді дракон відчув, який він змучений. Небо було синє, сяяло сонце. Десь унизу щебетали пташки і пахтіли груші [6, 57].

IV. Програмою передбачено виявлення в тексті однорідних членів речень. Практичне розмежування простих речень з однорідними членами і складних речень – одне з найскладніших завдань для учнів. Тож такому типу роботи варто приділяти особливу увагу. Вправу репродуктивного характеру на засвоєння відмінностей між складним реченням і реченням з однорідними присудками можна доповнити проблемно-творчим завданням, що сприятиме зіставленню цих одиниць, глибшому усвідомленню відмінностей між ними.

Прочитай текст. Видишай просте речення з однорідними членами і складне речення. Поясни різницю між ними.

Перетвори подане просте речення з однорідними членами в складне, а складне в просте з однорідними членами з мінімальними змінами.

Сніжило вже багато днів поспіль. Дорослі скаржилися на нерозчищені дороги, а діти раділи. Вони стрибали по снігових кучугурах, ліпили пuzатих баб і гралися в сніжки [6, 11].

V. Загальна мета курсу української мови в початковій школі – розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі [11, 6]. Один із способів реалізації цієї мети – це розвиток зв'язного мовлення учнів, який передбачає й розбудову лексики. Тож засвоєння нових слів і фразеологізмів, уточнення значення вже відомих не віддільне від опанування інших програмових розділів, зокрема вивчення елементів синтаксису.

Прочитай текст. Як ти розумієш виділені слова і вислів?

Словникова робота

Бриніти – дзвінко звучати, вигін – простора ділянка для випасання худоби, серце защеміло – хтось сумує, не мати гадки – не здогадуватися про щось.

Як ти розумієш підкреслені слова? Які виражальні засоби використала письменниця? З якою метою?

Поділи текст на абзаци, свою думку поясни. Які емоції переважають в змісті кожного абзацу?

Видишай у тексті просте речення, просте речення з однорідними членами та складне речення.

Вечір сповнився звуками. Бриніли цвіркуни, потріскували лускою дракони на вигоні. Вони голосно перемовлялися й жартували зі своїми побратимами. На галявині поруч весело реготали близнюки. Срібному защеміло серце – він знав, що сьогодні бачить цих дітей востаннє. Ранкова пригода показала, який сильний у них ворог. Дракон розумів, що вони безсилі проти тієї хмари. Срібний зітхнув і сумно подивився на близнюків. Згодом Срібний сміявся разом із дітьми. Ніхто й гадки не мав, що його серце тієї хвилини було темне, як ніч, і важке, як камінь [6, 60–61].

VI. За функціональним підходом школярам варто пропонувати для аналізу тексти різних стилів. Найбільше учні працюють з художніми текстами. Елементи ділового мовлення школярі теж вивчають, знайомлячись діловими документами. Особливості публіцистичного стилю школярі опановують на прикладі контенту журналів, рекламних текстів та найбільше інтернет-ресурсів. Учні практично ознайомлюються з його функціями: формувати суспільну думку, пропагувати певні ідеї. Тексти такого спрямування вдало підходять для початкового синтаксичного аналізу.

З яких за метою висловлювання речень утворено текст?

Для чого, на твою думку, письменниця використала такі речення?

Ти – що читаєш зараз оці рядки. Зупинися. Заплющ очі. Подумай і скажи. Чи знаєш ти, що таке самотність? Коли на всьому світі не залишається нікого, з ким тобі добре? Коли немає до кого поспішати і нема на кого чекати? Коли і на тебе ніхто вже не чекає й немає ніякої різниці – існуєш ти чи ні? [7, 123].

VII. Сучасна початкова освіта вагоме місце відводить інтеграції. Інтегроване навчання ґрунтується на комплексному підході, адже освіта має формувати загальну картину світу, а не подріблену. Перевагою інтеграції є те, що результат об'єднання у сумі перевершує значення частин до взаємодії [4].

Художні твори сучасних письменників різноманітні тематично, тож слугують благодатним матеріалом для інтегрованого навчання. Так, вивчення пір року (природнича освітня галузь) можна органічно поєднати з читанням текстів та опануванням на їхній основі синтаксичного матеріалу.

1. Підкресли підмети і присудки в реченнях.

Встанови зв'язки між словами в третьому реченні.

Доповни текст: 1) додавши до кожного речення слово, 2) додавши свої речення.

Надворі пахло літо. Сяяло сонце. У небі літали кольорові метелики. Пахла шовковиця [7, 154].

2. Підкресли підмети та присудки в перших двох реченнях.

Встанови зв'язки між словами в першому реченні.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ СИНТАКСИЧНИХ ПОНЯТЬ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ (НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ОЛЬГИ МАКСИМЧУК)

Як описано осінь? Усно опиши так літо.

Час котився далі. Осінь давно відзолотилась і пішла спати. Вона лежала десь там, у землі, під глибоким пухнастим снігом, і мріяла про солодкі грушки, що колись вродять [7, 32].

3. *Встанови зв'язки між виділеними словами у реченнях.*

Витиши два інші словосполучення.

Назви ознаки зими.

Цього року сніжило, як ніколи. Сніг падав і падав. Варвара була вдячна цьому снігові. То з ним усе стихало, і можна було цілими днями плести довгі сині шалики і дарувати дітям. Взимку було тихо – і надворі, і в неї на душі. Зима заспокоювала й наче давала сили для наступного літа [7, 32].

4. *Підкресли підмет і присудок у виділеному реченні. Які члени речення у ньому однорідні?*

Відшукай складне речення, свою думку поясни.

Того дня сніг припинився й настала весна. Зима талими струмочками втікала від сонця – вниз під землю. Дерева мліли від тепла і тремтячими гілками тягнулися до неба. Повітря стало голубим. Люди на вулицях голосно розмовляли і без причин усміхались одне одному [7, 79].

Висновки. Сучасні освітні тенденції мовної освіти передбачають її впровадження на основі комунікативного, функціонального та текстоцентричного підходів. Саме в такому ключі може бути реалізовано мету початкового курсу української мови – формування компетентного мовця. Особливо актуальним є застосування цих підходів за вивчення синтаксичних понять, адже цей рівень мовної структури демонструє функції всіх засобів мови й мовлення. Добрі теоретичні знання із синтаксису найбільше впливають на якість комунікативних умінь і навичок учнів.

З урахуванням цих підходів розроблено завдання для опанування синтаксичних понять учнями початкових класів на основі художніх творів Ольги Максимчук, мовний зміст яких цінний як в аспекті загальнодидактичному, так і в лінгводидактичному. За їх укладання враховано принципи індивідуалізації, диференціації, демократизації, інтеграції. Усі запропоновані завдання орієнтовані на мовленнєвий і творчий розвиток учнів, мають комплексний характер, тобто залучають весь мовний потенціал текстів. Також вони передбачають формування навичок початкового мовного аналізу та організаційних умінь.

Перспективи подальших досліджень. Перспективним вважаємо подальше дослідження художніх текстів письменниці в аспекті вивчення інших розділів мовознавства в початковій школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис: підручник. Київ: Либідь, 1993. 368 с.

2. Ермоленко С. Функціональний підхід у методиці навчання української мови (на рівні синтаксису). *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2017. № 2 (19). С. 111–118.

3. Іванова Л.І., Шевчук Т.Б. Комунікативно-зорієнтований підхід до вивчення частин мови у початковій школі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школах*. 2019. № 63. Т. 1. С. 120–125.

4. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина 1). *Нова українська школи: вебресурс*. URL: <https://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tema-tychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/>

5. Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст.: монографія. Київ: “Академвидав”, 2018. 320 с.

6. Максимчук О. Світ у вулкані. Срібний і червоний. Львів: Видавництво Старого Лева, 2021. 304 с.

7. Максимчук О. Світ у вулкані. Дош-убивця. Львів: Видавництво Старого Лева, 2021. 328 с.

8. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за наук. ред. М.С. Вашуленка. Київ: Літера ЛТД, 2011. 364 с.

9. Огар А. Художній простір творів для дітей Ольги Максимчук: лінгвостилістичний і лінгводидактичний аспекти. *Молодь і ринок*. 2022. № 76. С. 120–125.

10. Пентилюк М. Текстоцентричний підхід до формування лексико-народознавчої компетентності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. № 1 (68), лютий 2020. С. 210–215.

11. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О.Я. 3–4 клас. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.pr ohrama.3-4.Savchenko.pdf>

REFERENCES

1. Vykhovanets, I.R. (1993). *Hramatyka ukrayinskoyi movy. Syntaksys: Pidruchnyk [Grammar of the Ukrainian language. Syntax]*. Textbook. Kyiv, 368 p. [in Ukrainian].

2. Yermolenko, S. (2017). *Funktionalnyy pidkhd u metodyci navchannya ukrayinskoyi movy (na rivni syntaksysu) [Functional approach in the methodology of teaching the Ukrainian language (at the level of syntax)]*. *Scientific Bulletin of the Melitopol State Pedagogical University. Series: Pedagogy*. No. 2 (19), pp. 111–118. [in Ukrainian].

3. Ivanova, L.I. & Shevchuk, T.B. (2019). *Komunikativno-zoriyentovanyy pidkhd do vyvchennya chastyn movy u pochatkoviy shkoli [Communicative-oriented approach to learning parts of the language in elementary school]*. *Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools*. No. 63. Vol. 1, pp. 120–125. [in Ukrainian].

4. *Integrovane navchannya: tematychnyy i diyalnisnyy pidkhd (Chastyna 1) [Integrated learning: thematic and activity approaches (Part 1)]*. *New Ukrainian school: web resource*. Available at: <https://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/> [in Ukrainian].

5. Kachak, T. (2018). *Tendentsiyi rozvytku ukrayinskoyi prozy dlya ditey ta yunatstva pochatku XXI st. [Trends in the development of Ukrainian prose for children and youth at the beginning of the 21st century]*. *Monograph*. Kyiv, 320 p. [in Ukrainian].

6. Maksymchuk, O. (2021). Svit u vulkani. Sribnyy i chervonyy [The world in the volcano. Silver and red]. Lviv, 304 p. [in Ukrainian].

7. Maksymchuk, O. (2021). Svit u vulkani. Doshch-ubuytsya [The world in the volcano. Killer rain]. Lviv, 328 p. [in Ukrainian].

8. Metodyka navchannya ukrayinskoj movy v pochatkoviy shkoli: navchalno-metodychnyy posibnyk dlya studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv [Methods of teaching the Ukrainian language in primary school: educational and methodological manual for students of higher educational institutions]. (2011). (Ed.). Vashulenko, M.S. Kyiv, 364 p. [in Ukrainian].

9. Ohar, A. (2021). Khudozhnii prostir tvoriv dlia ditei Olhy Maksymchyk: linhvostylistychnyy i linhvodydaktychnyy aspekty [The artistic space of Olha Maksymchyk's works for children: linguistic stylistic and linguistic didactic aspects]. *Youth and the market*. No. 7–8, pp. 84–89. [in Ukrainian].

10. Pentylyuk, M. (2020). Tekstotsentrychnyy pidkhid do formuvannya leksyko-narodoznachchoy kompetentnosti maybutnikh uchyteliv humanitarnykh dystsyplin [A text-centric approach to the formation of lexical and ethnographic competence of future teachers of humanitarian disciplines]. *Scientific Bulletin of V.O. Sukhomlynskyi MNU. Pedagogical sciences*. No. 1 (68), pp. 210–215. [in Ukrainian].

11. Typova osvitnya prohrama, rozroblena pid kerivnytstvom Savchenko O.Ya. 3–4 klas [A typical educational program developed under the leadership of Savchenko O.Ya. 3–4 grade]. (2019). Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.01.2024

УДК 378:004.43

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.297290>

Тарас Кобильник, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних систем і технологій
Національного університету “Львівська політехніка”

Володимир Жидик, старший викладач кафедри фізики та інформаційних систем
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ БАЗ ДАНИХ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

У статті розглядаються деякі методичні підходи до навчання баз даних у шкільному курсі інформатики старшої школи. Вивчення баз даних сприяє розвитку та підвищенню рівня математичної і алгоритмічної культури, логічного й алгоритмічного стилю мислення. Як системи керування базами даних, ми пропонуємо обрати MS Access, а також використовувати метод проєктів для навчання баз даних. Автори обґрунтовують переваги цього методу у навчанні інформатики.

Перспективний напрям майбутніх досліджень вбачаємо в розробці навчально-методичних матеріалів з баз даних з використанням онлайн-середовищ СКБД.

Ключові слова: шкільний курс інформатики; бази даних; система керування базами даних; проєктне навчання.

Літ. 9.

Taras Kobylnyk, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Information Systems and Technologies Department,
Lviv Polytechnic National University

Volodymyr Zhydyk, Senior Lecturer of the Physics and Information Systems Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

METHODICAL ASPECTS OF LEARNING DATABASES IN HIGH SCHOOL

In the article, we consider some methodical approaches to teaching databases in a high school computer science course. The expediency of studying databases stems from the general goal of studying informatics at school: the formation of information culture and informatics competence in students for the realization of their creative potential and socialization in society thanks to the ability to effectively use the means of modern information and communication technologies. Accordingly, specialists who would be competent in database structure design and have the skills and abilities to work with DBMS are needed. These questions were also reflected in the school computer science course. In connection with the wide implementation and use of databases, there is a need to form students' knowledge, abilities and skills in working with databases. The study of databases should contribute to the development and improvement of the level of mathematical and algorithmic culture, and the logical and algorithmic style of thinking, and increase the level of motivation for learning computer science. We suggest choosing MS Access as a database management system. We are offered to use the project method for teaching databases; the advantages of this method in teaching informatics are given. From the students' point of view, educational project is an opportunity to independently (or in a small group) and creatively complete a task that is as close as possible to a real practical activity. From the teacher's point of view, the educational project is one of the effective didactic methods of both teaching and performance, the development of general cultural competencies.

We see the development of educational and methodical materials from databases using DBMS online environments as a promising direction for future research.